

NIKOLA VLADANOV, poliptih. Šibenik, zbirka umjetnina u crkvi Sv. Barbare

grbovima, girlandama i svijećnjacima, konzole umetnute u Radovanov portal i dr. Nikola je s Alešijem radio na obnovi zvonika splitske katedrale 1472; u Zadru radi potprozornike na kućama Ghirardini i Pasini, lunetu portala kuće da Ponte i grb obitelji Detrico, s po dva putta — a u Šibeniku zabat tabernakula i dva anđela s vrpcama. Izvan Trogira najvažnija su mu dva reljefa idealizirane renesansne *Majke Božje s djetetom*: u luneti portala franjevačke crkve u Hvaru i u Orebićima. Jedini projekt izvan Dalmacije, skladno proporcioniран portal crkve Sv. Marije augustinaca na otočju Tregiti (1472–73), radio je također s Alešijem. Uz Nikolina se utjecaj vezivao i veliki Alešijev reljef *Krštenja Kristova* nad vratima trogirске krsionice. — Uz trogirsku kapelu drugo najpoznatije Firentinčev arhit. djelo jest dovršenje šibenske katedrale (protomajstor 1475–1505). Nastavljajući strukturalno Jurjev metodu konstrukcije kamenim pločama, slijedeći njegov princip jedinstva kamenoga materijala i identiteta unutrašnjeg i vanjskoga lica građevine — Nikola je zamijenio Jurjev mješoviti gotičko-renesansni stil renesansnim i izveo gornje dijelove katedrale u stereometrijskim oblicima. Prvi je u renesansnoj arhitekturi, čini se, primijenio oktogonolni tambur kupole. Montažom velikih kamenih ploča među pojasnicama riješio je tehnički i oblikovno savršeno bačvaste svodove iznutra i cilindrično krovšte izvana, te ostvario jedino funkcionalno renesansno trolisno pročelje u Europi: samo je na šibenskoj katedrali trolisni obris pročelja projekcija bačvastoga srednjega i polubačvastih bočnih svodova u unutrašnjosti. Uz tektonski logičnu, a krajnje reduciranu arhit. dekoraciju postavio je Nikola reljefno poprsje Boga Oca pred svetištem, a izvana tri velika slobodno stojeća kipa vrh zabata transepta i svetišta (najkvalitetniji je lik vitkoga viteza Sv. Mihovila).

Posljednje Nikolino djelo, Nova crkva Sv. Marije u Šibeniku (protomajstor 1502–05) ostalo je nedovršeno; jednobrodna crkva s povišenim svetištem i oblom apsidom dobila je kasetirani strop tek u XVII. st. Tu je uzidan također nedovršeni ali izražajni reljef *Polaganje u grob* — brojem likova i arhit. razvedenim prostorom najsloženiji Firentinčev reljef u kojemu se, na kraju svoje djelatnosti, još uvijek živo sjeca Donatella iz Padove.

Firentinac, za razliku od Donatella, nije bio samo kipar, već i arhitekt koji je najviši domet i najveći prinos ostvario u izvornoj sintezi tih dviju grana lik. umjetnosti. Ukoliko se prihvati atribucija ranih venec. radova, moglo bi se reći da u početku njegova stvaranja prevladava skulptura (u arhit. elementima prisutna je čak još i gotika), da je u trogirskoj kapeli ost-

vareno jedinstvo arhitekture i skulpture, a u šibenskoj se katedrali osamostaljuju stereometrijski arhit. oblici, kao i trodimenzionalna skulptura u prostoru.

Utjecaj Nikolina djela i djelatnost njegovih učenika i suradnika ostavili su traga u gotovo čitavoj Dalmaciji. Prema njegovu Sv. Sebastijanu iskle-sao je neki sljedbenik lik istoga sveca na pročelju crkve, a prema njegovu grbu *Malipiero s puttima*, na trogirskome satnome tornju izveden je grb Torlona. U Splitu je Nikolina utjecaj vidljiv na luneti s reljefom Pietà te na kamenoj ikoni Majke Božje s djetetom, na gradskim zidinama (1503). Na Braču su Nikolinu krugu pripisani kameni oltari i reljefi u Pražnicama (1467) i Gornjem Humcu, u Vrboskoj na Hvaru kip Sv. Petra, a njegov motiv putta s bakljama pojavljuje se još u baroku u župnoj crkvi u Milni.

Najvažniji Firentinčev prinos umjetnosti u Dalmaciji jest dovršenje šibenske katedrale i projekt kapele Ivana Trogirskoga, prvoga cjelovita arhit. djela u čistome renesansnome stilu. U regionalnome je okviru kapela nastavak kreativnih Jurjevih inovacija, a u povijesti eur. renesance — sintezom arhitekture i skulpture — jedinstveno djelo quattrocenata.

LIT.: H. Folnesics, Studien zur Entwicklung der Architektur und Plastik des XV Jahrhunderts in Dalmatien, Jahrbuch CC, 1914. — Isti, Niccolò Fiorentino ein unbekannter Donatello-Schüler, Monatshefte für Kunstwissenschaft, 1915. — P. Kolendić, Aleši i Firentinac na Tregitima, Glasnik skopskog naučnog društva (Skopje) 1926, 1–2. — Lj. Karaman, Umjetnost u Dalmaciji, XV i XVI vijek, Zagreb 1933. — C. Fisković, Opis trogirске katedrale iz XVIII stoljeća, Split 1940. — Isti, Tri anđela Nikole Firentinca, u kalendaru Napredak za 1941, Sarajevo 1940. — Isti, Bogorodica sa djetetom Nikole Firentinca u Orebićima, Peristil, 1957, 2. — Isti, Aleši, Firentinac i Duknović u Trogiru, Bulletin JAZU, 1959, 1. — Isti, Firentinčev Sebastijan u Trogiru, ZUZ, 1959, 5–6. — Isti, Tri šibenska reljefa Nikole Firentinca, Peristil, 1960. — D. Domančić, Reljef N. Firentinca u Hvaru, Prilozi — Dalmacija, 1960. — C. Fisković, Radovi Nikole Firentinca u Zadru, Peristil, 1961, 4. — K. Prijatelj, Boravak Nikole Firentinca u Zadru, Prilozi — Dalmacija, 1961. — I. Petricolić, Prilog Alešijevoj i Firentinčevoj radionici, ibid., 1963, 15. — V. Gvozdanović, Prilog radionici Nikole Firentinca i Andrije Alešija, Peristil, 1967–68, 10–11. — C. Fisković, Zabat tabernakula Nikole Firentinca, Zbornik za likovne umetnosti (Novi Sad), 1976, 12. — Isti, Firentinčev reljef na crkvi Sv. Nikole u Trogiru, ibid., 1977, 13. — S. Gibson i B. Ward-Perkins, The Incised Architectural Drawings of Trogir Cathedral, The antiquaries Journal (London), 1977. — A. Markham Schulz, Niccolò di Giovanni Fiorentino and Venetian Sculpture of the Early Renaissance, New York 1978. — R. Ivančević, Nove atribucije Jurju Matejevu Dalmatincu i Nikoli Ivanovu Firentincu i problem valorizacije njihova djela, Peristil, 1980, 23. — Isti, Slikarski predložak renesansnog reljefa krštenja u Trogiru, Peristil, 1984–85, 27–28. — I. Matejčić, Prilozi za Nikolu Firentinca i njegov krug, Prilozi — Dalmacija, 1988. — S. Štefanac, Nikola Ivanov Firentinac i raka sv. Nikole u Tolentinu, ibid., 1989.

R. Ić.

NIKOLA LOVRIN, zadarski graditelj; u prvoj pol. XIV. st. imao radionicu u Dubrovniku. Tu se 1316. obvezao prioru dominikanskoga samostana da će raditi na samostanskoj crkvi.